

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 5Cdo/141/2021
Identifikačné číslo spisu: 1217206369
Dátum vydania rozhodnutia: 27.10.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Adamcová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:1217206369.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloleté deti C.: M., nar. X. Q. XXXX a Q., nar. XX. Q. XXXX, zastúpené kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Bratislave, so sídlom v Bratislave, Vázovova 7/A, deti rodičov matky M.. V. C., bytom trvale v K., O. X, t. č. v K., F. X, zastúpenej Advokátskou kanceláriou hbr advokáti s.r.o., so sídlom v Bratislave, Kalinčiakova 33 a otca T.. T. C., O., bytom trvale v K., O. Č.. X, t. č. v Ž., Š. C., zastúpeného advokátom JUDr. Andrejom Garom, so sídlom v Bratislave, Štefánikova ul. č. 14, o úpravu pomerov manželov na čas po rozvode k maloletým deťom, vedenej na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 28P/66/2017, o dovolaní otca proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 2. marca 2021, sp. zn. 11CoP/149/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 2. marca 2021, sp. zn. 11CoP/149/2019, z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II (ďalej v texte rozhodnutia „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 22. novembra 2018, č. k. 28P/66/2017-382, manželstvo účastníkov konania rozviedol, maloleté deti: T. C., nar. XX.XX.XXXX, M. C., nar. XX.XX.XXXX a Q. C., nar. XX.XX.XXXX na čas po rozvode zveril do osobnej starostlivosti otca a oboch rodičov oprávnil maloleté deti zastupovať a spravovať ich majetok. Matke uložil povinnosť prispievať na výživu maloletej T. C., nar. XX.XX.XXXX sumou 70 eur mesačne, maloletého M. C., nar. XX.XX.XXXX sumou 70 eur mesačne a maloletého Q. C., nar. XX.XX.XXXX sumou 70 eur mesačne, vždy do 15.dňa v mesiaci k rukám otca počnúc právoplatnosťou výroku rozsudku o rozvode manželstva. Matku oprávnil stretávať sa s maloletým M. Q. Q. každý prvý týždeň v mesiaci od piatku do nedele, počas letných prázdnin každý kalendárny rok od 1.7. do 15.7. a od 1.8. do 15.8., počas zimných prázdnin každý párný kalendárny rok od 23.12. do 30.12. a každý nepárny kalendárny rok od 28.12. do predposledného dňa zimných prázdnin určených školským zariadením, ktoré navštevujú, počas veľkonočných prázdnin každý kalendárny rok od 1. dňa veľkonočných prázdnin do posledného dňa veľkonočných prázdnin. Otcovi uložil povinnosť zabezpečiť prítomnosť maloletých detí v určenom čase na území Slovenskej republiky, a to na vlastné náklady a odovzdať a vyzdvihnúť maloleté deti v určený čas v mieste bydliska matky, pokiaľ bude zabezpečovať

ich dopravu osobne. V prípade, že sa deti dostavia na Slovensko prostredníctvom leteckého dopravcu bez doprovodu otca, uložil otcovi povinnosť zabezpečiť na vlastné náklady letenky a určil, že miestom priletu môže byť len letisko v Bratislave alebo vo Viedni. V takomto prípade uložil povinnosť matke maloleté deti vyzdvihnúť a odovzdať na letisku a otca zaviazal k povinnosti oznámiť matke presný čas príchodu maloletých detí minimálne 48 hodín pred určeným stykom. Styk matky s maloletou T. neupravil. Návrh na vyslovenie vykonateľnosti rozsudku doručením zamietol. Žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania. V odôvodnení uviedol, že vo veciach starostlivosti o maloletých sú súde povinné vždy prihliadať v prvom rade na záujem dieťaťa. Zásadnými okolnosťami, ktoré majú vplyv na rozhodnutie o zverení dieťaťa do starostlivosti jednému z rodičov sú najmä osobnosť rodiča, vzťah rodiča k dieťaťu, charakter, morálka a štruktúra mravných noriem rodičov, rešpekt k právu dieťaťa stykať sa s druhým rodičom, vzťah dieťaťa ku každému z rodičov či kontinuita prostredia. Mimoriadne dôležitým pre nariadenie osobnej starostlivosti je zistenie názoru dieťaťa, ktorého sa toto opatrenie bezprostredne dotýka. Dieťa má právo byť vypočuté v každom súdnom konaní, v ktorom sa rozhoduje o otázkach, ktoré sa ho bezprostredne dotýkajú. Na názor maloletého dieťaťa súd prihliada s ohľadom na jeho vek, rozumovú a citovú vyspelosť. Súd vypočul maloleté deti 2-krát, pričom prvý výsluch sa uskutočnil v čase, keď boli deti v starostlivosti otca a druhý v čase, keď boli chlapci v starostlivosti matky a maloletá T. (v čase dovolacieho konania je už plnoletá a zverenie do starostlivosti už v jej prípade nie je predmetom dovolacieho konania) v starostlivosti otca. Správanie chlapcov bolo rovnaké pri oboch výsluchoch, deti boli živé, priateľské, komunikatívne. V čase keď boli u otca, tvrdili, že im je dobre vo Švajčiarsku a že tam chcú zostať. V čase keď boli u matky tvrdili, že im je dobre na Slovensku a že chcú zostať na Slovensku. Z uvedeného vyplýva, že deti majú k obidvom rodičom rovnako dobrý vzťah a prostredie pre nich nezohráva kľúčovú úlohu. Súde zásadne zverujú súrodencov do osobnej starostlivosti spoločne jednému rodičovi. Matka na rozdiel od otca nevnímala rozdelenie detí až tak dramaticky. Za rozhodujúcu skutočnosť pri zverení maloletých detí súd považoval stabilitu, ktorú rodičia deťom poskytujú a matka sa pri tomto posudzovaní javila ako nestabilný prvok, lebo podľa názoru súdu uprednostnila svoje záujmy pred záujmami maloletých detí. Pokiaľ matka poukazovala na to, aký blízky vzťah k nej majú deti, ako ju potrebujú, negatívne sa vyjadrovali o prostredí vo Švajčiarsku, okresný súd zdôraznil, že ako potom mohla zanechať svoje deti na tak dlhé obdobie, navyše u otca, ktorému vyčítala jeho pracovné zaneprázdnenie a celkový citový chlad. Súd poukázal aj na spôsob, akým došlo k tomu, že deti neodišli po prázdninách do Švajčiarska a ostali na Slovensku, svojvoľne bez konzultácie s otcom i bez oznámenia vtedy maloletej T.. Otec je stabilnejší ako matka, dokáže podriaďiť svoje osobné záujmy záujmom maloletých detí a hlavne na rozdiel od matky, má podľa názoru súdu vyvážený vzťah ku všetkým trom deťom. Súd bral do úvahy aj súrodenecké väzby, pričom zverenie maloletých chlapcov do osobnej starostlivosti matky, by tieto väzby závažným spôsobom narušilo, resp. zhoršilo už doterajší stav, ktorý vznikol v dôsledku jej konania. Matka je nestabilná, ak bola schopná opustiť 3 deti (zrejme kvôli inému mužovi), je otázne, ako sa bude správať v budúcnosti. Súd bol toho názoru, že napriek svojmu pracovnému zaradeniu je otec tým rodičom, ktorý dokáže lepšie zabezpečiť potreby maloletých detí, dokáže ich záujmy uprednostniť pred svojimi záujmami a z tohto dôvodu zveril maloleté deti do osobnej starostlivosti otca. Vzal pritom do úvahy súrodenecké väzby, ktoré by v prípade vyhovenia návrhu matky boli pretrhnuté. Súd nevykonal dokazovanie znaleckým posudkom, ktorý navrhovala matka, nakoľko vykonané dôkazy boli podľa jeho názoru postačujúce na úplné zistenie skutkového stavu a znalecké dokazovanie sa tak javilo ako neúčelné a nehospodárne, naviac predlžujúce neistotu maloletých detí.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 2. marca 2021, sp. zn. 11CoP/149/2019, rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že maloletých M. C. a Q. C. na čas po rozvoze manželstva zveril do osobnej starostlivosti matky. Zastupovať maloleté deti a spravovať ich majetok sú oprávnení obaja rodičia. Otcovi uložil povinnosť platiť výživné na oboch maloletých synov. Upravil styk maloletých s otcom tak, že otec je oprávnený stretávať sa s maloletým M. a maloletým Q. každý prvý týždeň v kalendárnom mesiaci od štvrtka od 16.00 hod. do nedele do 19.00 hod., s výnimkou osobitnej úpravy počas školských prázdnin, počas letných školských prázdnin každý kalendárny rok od 01.07. od 09.00 hod. do 15.7. do 19.00 hod. a od 01.08. od 09.00 hod. do 15.8. do 19.00 hod., počas zimných školských prázdnin každý párny kalendárny rok od 23.12. 09.00 hod. do 30.12. 19.00 hod. a každý nepárny kalendárny rok od 28.12. od 09.00 hod. do posledného dňa zimných

školských prázdnin do 19.00 hod., počas jarných školských prázdnin každý páry kalendárny rok od soboty predchádzajúcej začiatku jarných školských prázdnin od 09.00 hod. do nedele nasledujúceho týždňa do 19.00 hod., počas Veľkonočných školských prázdnin každý nepárny rok od 1. dňa veľkonočných prázdnin od 09.00 hod. do posledného dňa veľkonočných školských prázdnin do 19.00 hod., počas jesenných školských prázdnin každý páry rok od prvého dňa jesenných školských prázdnin od 09.00 hod. do posledného dňa jesenných školských prázdnin do 19.00 hod. Miestom odovzdania a preberania maloletých detí je miesto bydliska matky. Vo výroku o úprave pomerov rodičov k maloletej T. C., nar. XX.XX.XXXX, na čas po rozvoze, odvolacie konanie zastavil a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania. Za aktuálneho stavu, po komplexnom posúdení všetkých dôkazov vykonaných v konaní, odvolací súd s prihliadnutím na záujem a názor maloletých detí, vzájomné vzťahové väzby členov rodiny, aktuálnu rodinnú situáciu, výkon starostlivosti rodičmi o maloletého M. Q. Q., s cieľom odstrániť neprímeranú záťaž maloletých, ktorej sú vystavení v dôsledku konfliktu rodičov a podľa § 388 CSP zmenil napadnutý výrok rozsudku súdu prvej inštancie o zverení maloletých detí M. Q. Q. tak, že ich zveril do osobnej starostlivosti matky. Po komplexnom vyhodnotení všetkých okolností prejednávanej veci a doplnení dokazovania v odvolacom konaní (§ 384 ods. 3 CSP), odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie na základe vykonaných dôkazov dospel k nesprávnym skutkovým zisteniam a nesprávnemu právnemu záveru a námietky matky uvedené v odvolaní proti napadnutému rozsudku považoval za dôvodné. Posúdenie celej rodinnej situácie, okolnosti súvisiace s ukončením spoluzitia rodičov, nespôlupráca rodičov, v dôsledku ktorej došlo k rozdeleniu maloletých detí, nemôžu byť na ujmu maloletých, keď odvolací súd musí vychádzať zo stavu v čase vyhlásenia jeho rozhodnutia (§ 217 ods. 1 CSP). Uviedol, že v konaniach starostlivosti súdu o maloleté deti je potrebné primárne prihliadať na prvoradá a najlepší záujem dieťaťa a jeho ochranu. Pri rozhodovaní o zverení maloletého dieťaťa do starostlivosti rodiča je potrebné zisťovať názor dieťaťa, ktorého sa toto opatrenie bezprostredne dotýka, rešpektovať jeho právo vyjadriť sa samostatne a slobodne, byť vypočutý a jeho názoru venovať náležitú pozornosť zodpovedajúcu jeho veku a rozumovej vyspelosti. Odvolací súd vyhodnocoval a pri rozhodovaní vzal do úvahy aj názor maloletých detí M. Q. Q., ktorí sú vo veku, kedy dokážu vyjadriť svoje predstavy (ust. § 43 Zákona o rodine). Poukázal aj na viaceré výpovede maloletých synov, ktoré väčšinou vyjadrovali ich názor ostať na Slovensku. Rovnako jasné a zrozumiteľné bolo i vyjadrenie maloletého Q., jeho želanie bývať s bratom a matkou na Slovensku, ktorý v túžbe vyrastať s M. nevidel prekážku ani v zmene školy počas školského roka. Napriek vytvorenému citovému putu medzi súrodencami, pri riešení právnej otázky zachovania súrodeneckých väzieb pri rozhodovaní o zverení maloletých detí do osobnej starostlivosti niektorého z rodičov, nebolo možné zohľadniť argumenty otca, pretože nastavenie a fungovanie rodiny sa prirodzene odvíja aj od veku súrodencov, keď maloletí Q. Q. M. sú si vedomí toho, že ich staršia sestra T. má záujem pokračovať v štúdiu vo Švajčiarsku, aj v prípade návratu otca na Slovensko. Zachovanie väzieb medzi súrodencami je významným a dôležitým aspektom pre zdravý vývin maloletých detí do budúcnosti, avšak v danom prípade, vzhľadom na vek T., jej kontakt s bratmi bude záležať od jej rozhodnutia, možnosti a pobytu v tej ktorej krajine. Na otcov vyslovené pochybnosti týkajúce sa nesprávneho načasovania zisťovania názoru maloletých detí dňa 30.12.2020, t. j. po vianočných sviatkoch strávených maloletým M. Q. Q. s matkou, odvolací súd uviedol, že výsluch maloletých bol prispôbený ich prázdninovému pobytu na Slovensku, pričom maloletý Q. mal vo vyjadrení možnosť vychádzať z výchovného prostredia u otca, v ktorom sa nachádza od apríla 2019, preto autenticita jeho názoru nie je ovplyvnená krátkym pobytom u matky. V prípade staršieho brata M. odvolací súd poukázal na jeho nemenné stanovisko odzrkadľujúce spokojnosť s pobytom a prostredím na Slovensku. Je pravdou, že maloletý Q. pôsobil pri pohovore smutne, ale rozprával zrozumiteľne a jednoznačne bez náznaku rozrušenia, v dôsledku ktorého by bolo potrebné jeho výsluch prerušiť. O spôsobe vystupovania maloletých detí počas výsluchu na odvolacom súde svedčilo aj vyjadrenie kolízneho opatrovníka, ktorý potvrdil, že deti pôsobili pri výsluchu sústredene a svoj názor vyjadrili pokojne. Odvolací súd spomenul aj odchod matky od detí a nerešpektovanie súdnych rozhodnutí, pričom v čase vyhlásenia rozsudku už tento aspekt nemohol zohľadňovať a musel vychádzať z aktuálneho stavu, vývoja rodinnej situácie a pomerov detí. Ani dôvody manželskej krízy a rozpadu rodiny podľa odvolacieho súdu aktuálne nediskvalifikujú matku, ktorá je rovnako ako otec, kompetentný rodič. Z obsahu spisu nevyplýva, že by bolo možné uzavrieť, že otec disponuje kvalitnejšími rodičovskými kompetenciami ako matka, pričom obaja rodičia majú rovnaké väzby s maloletými. Odvolací súd bol názoru, že na strane oboch rodičov

došlo k zlyhaniu. Rodičom dal do pozornosti, že návratom otca na Slovensko dôjde k novým okolnostiam, ktoré vytvoria priestor pre ich možnú dohodu v otázke zmeny zverenia, resp. širšej úprave styku s maloletými.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal otec maloletých dovolanie z dôvodov uvedených v § 420 písm. f/ Civilného sporového poriadku navrhujúc, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie alebo zmenil napadnuté rozhodnutie tak, že v napadnutej časti rozsudok súdu prvej inštancie potvrdí. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f/ CSP otec maloletých (ďalej aj „dovolateľ“) namietal nesprávny procesný postup odvolacieho súdu, ktorý mu znemožnil, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Uviedol, že odvolací súd napriek konštatovaniu o nesprávnych skutkových zisteniach, dokazovanie nezopakoval, ale dokazovanie iba doplnil o výsluch. Tento postup podľa dovolateľa bol nesprávny a z hľadiska zachovania procesných práv účastníkov konania bolo potrebné dokazovanie opakovať. Doplnil, že na nijakom mieste rozsudku krajského súdu nie je vysvetlené, v čom spočívajú nesprávne skutkové zistenia okresného súdu. Napadnuté rozhodnutie považoval otec maloletých ďalej za prekvapivé, pretože sa nemohol vyjadriť k údajnému odlišnému právnomu názoru, ktorý viedol k zmene rozhodnutia súdu prvej inštancie. Ďalším dôvodom prípustnosti a dôvodnosti dovolania bola nepreskúmateľnosť, zmätočnosť, arbitrárnosť napadnutého rozhodnutia a nedostatok dôvodov v ňom uvedených. S poukazom na judikatúru najvyššieho súdu uviedol, že zmeňujúce rozhodnutie musí znášať vyššie kritériá. Podľa dovolateľa v rozhodnutí odvolacieho súdu absentuje právne posúdenie veci, právne závery, ani neuvádza v čom spočívajú nesprávne skutkové zistenia a nesprávne právne závery súdu prvej inštancie. Nezaoberal sa analýzou osobností otca a matky, z toho vyplývajúcimi ich rodičovskými kompetenciami, pričom poukázal na skutočnosť, že odvolací súd neuviedol, čo má rovnakými rodičovskými kompetenciami rodičov na mysli a na základe akých podkladov tento svoj názor vybuďoval. Odvolací súd sa podľa otca dostatočne nevysporiadal ani s porušovaním neodkladných opatrení zo strany matky, a inými námietkami otca, napr. s načasovaním výsluchu maloletých, ani neuviedol, prečo na tieto skutočnosti neprihliadol. Napokon poukázal na extrémny rozpor medzi vykonaným dokazovaním a zisteným skutkovým stavom.

4. Matka vo vyjadrení k dovolaniu považovala vykonané dokazovanie za dostačujúce, pri rozhodovaní o napadnutom rozhodnutí nešlo o rozhodovanie s použitím iných právnych noriem, rozhodnutie odvolací súd založil na zmene v situácii v rodine i zmene názoru maloletých detí, skutkový stav zodpovedá skutočnému stavu a prihliada na názor maloletých a navrhla, aby dovolací súd dovolanie zamietol.

5. Kolízny opatrovník sa vo vyjadrení k dovolaniu odvolal na svoje stanovisko z odvolacieho konania, v ktorom súhlasil s návrhom matky.

6. Podľa § 2 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 2 ods. 2 Civilného mimosporového poriadku na účely tohto zákona sa pojmy žaloba, strana a spor vykladajú ako návrh na začatie konania, účastník konania (ďalej len „účastník“) a konanie podľa tohto zákona, ak z povahy veci nevyplýva inak.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana (účastník konania) zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 2 písm. a/ CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

8. Podľa § 420 CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak

a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov,

b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu,

c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník,

d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie,
e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo
f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP). Podľa § 440 CSP dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný. Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytykaná v dovolaní.

10. Dovolateľ - otec maloletých poukazoval na skutočnosti, že konanie je postihnuté vadou konania v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP. Vychádzajúc z obsahu dovolania (§ 124 ods. 1 CSP) najvyšší súd ustálil, že podľa názoru dovolateľa, k zásahu do jeho práva na spravodlivý proces došlo postupom odvolacieho súdu vo viacerých smeroch: a/ odvolací súd nesprávne procesne postupoval v súvislosti s dokazovaním pred odvolacím súdom, b/ odvolací súd porušil zákaz prekvapivých rozhodnutí; c/ odvolací súd riadne neodôvodnil svoje rozhodnutie najmä pokiaľ ide o zverenie maloletých synov matke.

11. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (3Cdo/41/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/5/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto skúmal, či v konaní došlo k dovolateľom namietanej vade zmätočnosti.

12.1. Pokiaľ ide o vady konania, na ktoré poukazoval dovolateľ špecifikované v bode 10. pod písmenami a/ a b/, tieto námietky nepovažoval dovolací súd za relevantné. V súvislosti s postupom odvolacieho súdu, ktorý konštatoval nesprávne skutkové závery súdu prvej inštancie a dokazovanie nezopakoval, ale len doplnil, treba poukázať na osobitnú povahu mimosporového konania a v jeho rámci odvolacieho konania. Podľa ustanovenia § 68 CMP odvolací súd dokazovanie zopakuje alebo doplní, ak to pre zistenie skutočného stavu veci považuje za potrebné. Odhliadnuc od osobitostí, ako je napríklad systém úplnej apelácie v odvolacom konaní podľa CMP, treba citované ustanovenie považovať za normu, ktorá upravuje dokazovanie v odvolacom konaní v mimosporových civilných súdnych konaniach. Ustanovenie § 384 ods. 1 CSP, na ktoré poukazuje dovolateľ, platí v mimosporovom konaní len subsidiárne (pozri § 2 ods. 1 CMP), teda pokiaľ ustanovenia CMP neustanovujú inak. Podľa názoru odvolacieho súdu v tomto prípade ustanovenie § 68 CMP dostatočne upravuje a (v súlade s úmyslom zákonodarcu a účelom zákona) poskytuje relatívne široký a voľný priestor odvolaciemu súdu v mimosporovom konaní na zistenie skutočného stavu. Rozdiel spočíva v tom, že pri mimosporovom konaní je úlohou súdu zistiť skutočný stav veci (princíp materiálnej pravdy) a nie skutkový stav ako je to pri konaní podľa CSP (princíp formálnej pravdy). Zákonný rámec pri dokazovaní na odvolacom súde teda podľa odvolacieho súdu dostatočne upravuje ustanovenie § 68 CMP, v zmysle ktorého aj odvolací súd postupoval, a nemohol preto svojím postupom pri dokazovaní spôsobiť vadu podľa ustanovenia § 420 písm. f/ CSP. Odvolaciemu súdu je síce možno vytknúť nie úplne zmysluplný poukaz na ustanovenie § 384 ods. 3 CSP, ale tento nedostatok nie je takým porušením procesných ustanovení, ktoré by samo osebe navodilo potrebu zrušenia napadnutého rozhodnutia.

12.2. Rovnako nemožno o napadnutom rozsudku hovoriť, že by bol prekvapivým rozhodnutím v zmysle rozhodovacej praxe ústavného i najvyššieho súdu. Dovolateľ bol s možnosťou, že budú deti zverené do starostlivosti matky v konaní viackrát konfrontovaný, voči nej sa aj vymedzil a k takému to riešeniu sa aj vyjadroval.

13. K otázke nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu uviedol dovolateľ, že pokiaľ súd prvej inštancie v odôvodnení svojho rozhodnutia analyzoval osobnosť oboch rodičov, ich morálne nastavenie, takáto analýza v napadnutom rozhodnutí odvolacieho súdu chýba, alebo je mimoriadne vágna a nedostatočná, najmä pokiaľ ide o rodičovské kompetencie, nedodržiavanie vzájomnej rodičovskej dohody zo strany matky, ako aj nariadených neodkladných opatrení, zadržanie detí na Slovensku a ako aj jej opustenie detí na dva roky s ponechaním ich v starostlivosti otca. Dovolací súd posúdil túto

námietku ako dôvodnú a spôsobilú založiť nepreskúmateľnosť rozhodnutia.

14.1. Podľa ustanovenia § 24 ods. 4 zákona o rodine súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo pri schvaľovaní dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a tiež právo dieťaťa na udržovanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.

14.2. Podľa ustanovenia § 43 ods. 1 zákona o rodine maloleté dieťa má právo vyjadriť samostatne a slobodne svoj názor vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. V konaniach, v ktorých sa rozhoduje o veciach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, má maloleté dieťa právo byť vypočuté. Názoru maloletého dieťaťa musí byť venovaná náležitá pozornosť zodpovedajúca jeho veku a rozumovej vyspelosti.

15. Pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv (najmä o tom, ktorému z rodičov bude po rozvode manželstva zverené maloleté dieťa do osobnej starostlivosti) je potrebné, aby si súdy vždy našli bezpečný podklad pre hodnotenie osobných a povahových vlastností rodičov. Dôležitým kritériom posudzovania výchovných schopností rodičov maloletého dieťaťa je osobnosť rodiča. Dobre fungujúca osobnosť rodiča je spojená so schopnosťou poskytnúť maloleťmu dieťaťu adekvátnu starostlivosť. Z uvedeného dôvodu je potrebné identifikovať, preskúmať a vyhodnotiť (potvrdiť alebo vylúčiť) do úvahy všetky prichádzajúce riziká a prekážky, ktoré by mohli ovplyvniť kvalitu osobnej starostlivosti toho ktorého rodiča o maloleté dieťa. Treba zdôrazniť, že usporiadanie vzťahov medzi rodičmi a ich maloletými deťmi musí byť vždy v záujme maloletého dieťaťa. Za účelom zabezpečenia najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa pri jeho zverení do osobnej starostlivosti bude nevyhnutné, aby súd zistil osobné a povahové vlastnosti rodičov i vo svetle argumentácie a námietok vznesených druhým rodičom a v tejto súvislosti poskytol riadne a presvedčivé zdôvodnenie svojich skutkových a právnych záverov (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 9Cdo/294/2020).

16. Súd pri rozhodovaní o úprave výkonu rodičovských práv a povinností alebo pri schvaľovaní dohody rodičov o úprave výkonu rodičovských práv a povinností, najmä pokiaľ ide o zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti, zisťuje najmä to, ktorý z rodičov je vzhľadom na záujem maloletého dieťaťa väčšmi spôsobilý na výkon osobnej starostlivosti o maloleté dieťa (porovnaj R 30/1990), resp. zverením komu by boli zabezpečené najpriaznivejšie podmienky pre vývoj dieťaťa a u koho sú lepšie predpoklady na výkon osobnej starostlivosti. Pre uvedený záver musí mať súd spoľahlivý podklad vykonaním a zhodnotením tých skutočností, ktoré charakterizujú osobu dieťaťa, osoby rodičov, ako aj prostredie, v ktorom rodičia žijú (porovnaj R 20/1980).

17. Ustanovenie § 24 ods. 4 zákona o rodine ustanovuje kritériá, ktorými sa majú riadiť súdy pri rozhodovaní o rodičovských právach a povinnostiach. Dovolací súd má za to, že krajský súd sa s jednotlivými kritériami, ktoré by mali byť zákonným vodítkom k rozhodnutiu dostatočne nevysporiadal. V podstate jediným dôvodom, na ktorý poukázal odvolací súd, bolo vyjadrenie maloletých na pojednávaní dňa 30.12.2020. S ďalšími okolnosťami, ako je najmä stabilita rodinného prostredia u otca a u matky s ohľadom na ich osobnosti, predchádzajúce správanie, (ne)dodržiavanie dohodnutých pravidiel styku a opustenie detí matkou v minulosti sa vôbec nevysporiadal. Naopak odvolací súd bez ďalšieho vysvetlenia tieto okolnosti nepovažoval za dôležité a odmietol na ne prihliadnúť len s odkazom na aktuálnu situáciu v rodine, pričom skôr myslel aktuálne vyjadrenia maloletých. V napadnutom rozhodnutí badať aj rozpor, keď niektoré vyjadrenia maloletých odvolací súd spochybňoval (z roku 2017) a na iných napokon postavil svoje meritórne rozhodnutie. V tejto súvislosti sa žiadalo osobitné vysvetlenie, prečo napríklad boli vyjadrenia z roku 2017 ovplyvnené vtedajšou aktuálnou situáciou (po odchode matky od rodiny vtedy žijúcej vo Švajčiarsku) a nie je možné na ne prihliadnúť, ale vyjadrenia z roku 2020 už ovplyvnené aktuálnou situáciou nie sú, keď na ich základe odvolací súd dospel k meritórnemu záveru.

18. Dovolací súd v tejto súvislosti poukazuje aj na zásadnú skutočnosť, že je chybou, ak sa stotožňuje

názor (pranie) maloletého s pojmom „záujem dieťaťa“. V prípade, ak sa rodičia nevedia dohodnúť na úprave práv a povinností k ich maloletým deťom, je to práve všeobecný súd, komu prináleží vyhodnotiť obsah pojmu najlepšie záujem dieťaťa v kontexte individuálnych okolností toho ktorého prípadu a tieto vyhodnotiť (uznesenie Ústavného súdu SR zo 16. apríla 2020 sp. zn. I. ÚS 162/2020). Ako je uvedené vyššie, vyhodnotenie ostatných okolností, najmä tých, ktoré vyplývajú z ustanovenia citovaného § 24 ods. 4 zákona o rodine nepovažuje dovolací súd v napadnutom rozhodnutí za dostatočné. Najlepšie záujem dieťaťa v rámci judikatúry EŠLP (rozsudok EŠLP vo veci Hromadka and Hromadkova v. Rusko, č. 60393/13 z 18.7.2017 a vo veci Neulinger and Shuruk v. Švajčiarsko, č. 41615/07, rozsudok Veľkej komory zo 6.7.2010) je definovaný cez perspektívu osobnostného rozvoja dieťaťa a závisí od rôznorodých individuálnych okolností, veku dieťaťa, jeho stupňa vyspelosti, prítomnosti alebo absencie rodičov, faktorov jeho prostredia a skúseností.

19. Aj odborná literatúra považuje pri rozhodnutí o zverení dieťaťa do starostlivosti jedného z rodičov za dôležité posúdenie osobností rodičov. „Psychológovia varujú, že ovplyvňovanie dieťaťa proti druhému rodičovi bude realizovať skôr rodič s menej zrelou osobnosťou, teda ten, ktorý disponuje menšou mierou rešpektu k právam dieťaťa na druhého rodiča a s menšou mierou rešpektu k zdravému psychickému vývoju svojho dieťaťa. Ak má totiž rodič zdravú osobnosť, má k dieťaťu pozitívny vzťah a má dobrý charakter, potom nebráni dieťaťu v styku s druhým rodičom ani v prípade, ak má voči nemu vlastné osobné výhrady. Takýto rodič totiž chápe, že realizácia styku s druhým rodičom je pre normálny vývoj dieťaťa a jeho celkovú životnú situáciu veľmi dôležitá.“ (PAVELKOVÁ, Bronislava. § 24 [Rozvod manželstva s maloletými deťmi]. In: PAVELKOVÁ, Bronislava. Zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 105.).

20.1. V danom prípade odvolací súd v odôvodnení svojho rozsudku vo vzťahu k zvereniu maloletých synov M. Q. Q. do starostlivosti matky poukázal na vyjadrenia maloletých, ostatné argumenty v prospech starostlivosti otca ako nepodstatné odmietol, pritom sa nezaoberal okolnosťami - osobnosťami rodičov, najmä v tom smere, ktorý z nich vzhľadom k svojmu správaniu i v minulosti a osobnostnej výbave je schopný pre maloletých vytvoriť stabilnejšie výchovné prostredie. Nepochybne podrobnejšie sa s tými kritériami vypořiadal súd prvej inštancie. Tu možno v súlade s dovolateľom poukázať na rozhodnutie najvyššieho súdu 5Cdo/752/2010, v ktorom uviedol, že pri zmene rozhodnutia podľa § 220 O. s. p. odvolací súd nahrádza svojím rozhodnutím rozhodnutie súdu prvého stupňa. Jeho zmeňujúce rozhodnutie musí preto obsahovať úplné a výstižné odôvodnenie (výklad opodstatnenosti, pravdivosti, zákonnosti a spravodlivosti výroku rozsudku). V odôvodnení svojho rozhodnutia sa preto odvolací súd musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Účelom odôvodnenia je preukázať správnosť rozsudku a umožniť kontrolu správnosti rozhodnutia súdu v konaní o riadnom alebo mimoriadnom opravnom prostriedku. Len takéto rozhodnutie možno označiť za plne preskúmateľné.

20.2. Chýbajúca odpoveď na vyššie uvedené otázky, vyplývajúce aj z ustanovenia § 24 ods. 4 zákona o rodine sa tak nutne musela prejavíť ako nedostatok zásadného vysvetlenia dôvodov podstatných pre rozhodnutie v prejednávanej veci. Je potrebné pripomenúť, že vo veciach starostlivosti súdu o maloletých je súd povinný zistiť skutočný stav veci a vykonať aj iné dôkazy, ako navrhli účastníci, ak je to potrebné na zistenie skutočného stavu veci (§ 35 a § 36 CMP). Odvolacie dôvody možno meniť a dopĺňať až do rozhodnutia o odvolaní (§ 62 ods. 2 CMP). V odvolacom konaní možno uvádzať nové skutkové tvrdenia a predkladať nové dôkazné návrhy (§ 63 CMP). Dovolací súd dospel k záveru, že otec dôvodne namietal nepreskúmateľnosť (arbitrárnosť) rozsudku odvolacieho súdu. Z dôvodov uvedených vyššie dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie podľa § 420 písm. f/ CSP je procesne prípustné a vyvolalo účinok umožňujúci uskutočnenie meritórneho prieskumu.

21. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil

(§ 449 ods. 1 CSP), a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

22. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 454 ods. 3 CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok